

ДІЯЛЬНІСТЬ КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ ГАБСБУРЗЬКОЇ МОНАРХІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ. (за матеріалами засідань буковинської торгово-промислової палати)

ЖАЛОБА І. В.,
доктор історичних наук,
професор кафедри міжнародної
інформації Інституту міжнародних
відносин Національного авіаційного
університету

У статті мова йде про діяльність консульських установ Габсбурзької монархії другої половини XIX ст., яка розглядається на основі матеріалів, що містяться у протоколах та звітах засідань Буковинської торгово-промислової палати. Головний акцент зроблено на діяльності імперських консульських установ у Російській імперії та Румунії, з якими буковинські торговці підтримували найтісніші стосунки. Зокрема, розглядається структура консульств у цих країнах, організація інформування та взаємодії між консульськими установами та торгово-промисловими палатами монархії. Наводяться приклади поточних питань, які доводилося вирішувати консульським представникам у ході їхньої роботи, як-от паспортно-візового режиму, надсилання зразків товарів, надання допомоги підданам монархії тощо.

Ключові слова: Австро-Угорщина, Габсбурзька монархія, Російська імперія, Румунія, Буковина, консульські установи, торгово-промислові палати.

Консульські установи у XIX столітті мали хоча й не виключно, але все ж переважно торгово-політичний характер і відкривалися в інших країнах для захисту інтересів підданих своїх держав та їх торгівлі¹. Вже тоді консули поділялися на штатних і нештатних (почесних чи гонорар-консулів) і лише Франція дотримувалася принципу призначення виключно штатних консулів. Призначення на посаду консула здійснювалося через консульський патент, який повідомлявся урядові країни, куди направлявся консул. Уряд мав дати згоду (екзекватуру, в Туреччині – «берат»), хоча з особистих чи політичних міркувань міг і відмовити. Під час війни консульська діяльність припинялася, а піддані передоручалися покровительству консула нейтральної держави.

Консульська діяльність проявлялася у наступних напрямках. Найперше, консул оберігав права та інтереси держави. І хоча він не виконував політичної ролі, однак вчасно доповідав своєму урядові про факти, які мали політичне зна-

чення. Найбільше консул слідкував за дотриманням торгових угод і різних конвенцій та доповідав своєму урядові про все те, що могло позначитися на вітчизняній торгівлі й мореплавстві, тобто вихід нових законів щодо торгівлі, нові договори, ціни на товари, нові тарифи тощо. Консул зобов'язаний був надавати регулярні звіти, які змальовували господарську ситуацію у консульському окрузі.

Консул також здійснював покровительство підданих держави, яка його призначила, як-от поради, захист від свавілля, допомога у разі біди тощо.

Консульська установа виступала адміністративним органом. Це проявлялося у тому, що консул вів списки підданих, які перебували на території його округу, у випадку, якщо передбачалося обов'язкова явка підданих; видавав і візував паспорти; видавав різні посвідчення – про життя, смерть, проходження товарів; легалізовував своїм підписом документи, які виходили від місцевої влади. До того ж консул виконував функцію нотаріуса, оформляючи акти цивільного стану, наприклад, міг оформити шлюб, де таке дозволялося; міг прийняти на збереження гроші і речі тощо. І, нарешті, консул виступав носієм консульської юрисдикції, яка полягала у тому, що він володів судовою владою над своїми співгромадянами на іноземній території. Протягом ХІХ століття судова влада консула у західноєвропейських країнах поступово звужувалася і наприкінці цього століття обмежувалася безспірною юрисдикцією, третейським судом і юрисдикцією над екіпажем торгового судна. Що ж до територій, підвладних Османській імперії, інших нехристиянських країн Сходу, то там протягом ХІХ століття судова влада консула лише зміцнювалася і поширювалася. У міру того, як у певній країні запроваджувалися європейські засади, вона звільнялася від консульської юрисдикції. Так, у Румунії це відбулося після 1878 року через ряд договорів з іншими європейськими державами.

Держави, які користувалися правом консульської юрисдикції, зобов'язані були організувати власні судові заклади, бо тільки за цієї умови їх піддани звільнялися від підсудності місцевій владі. Знову таки, піонером щодо консульської юрисдикції виступила Франція, що тягнулося від часів Кольбера з його морським ордонансом 1681 року. У ХІХ столітті французькі консульські суди, які, ясна річ, не відповідали всім вимогам судових органів, були облаштовані наступним чином: у кожному окрузі для розгляду цивільних і торгових справ був консульський суд, який складався з консула і двох засідателів за вибором консула. Поліцейські правопорушення (*contraventions*) консул розглядав одноосібно і безапеляційно, проступки (*délits*) – разом з двома засідателями, злочини (*crimes*) розглядалися на батьківщині підсудного – консул у цьому випадку виконував лише роль

слідчого. За французьким зразком були організовані консульські суди Німеччини (1872), Бельгії (1851), Австрії (1855), Італії (1866) та ін.²

Таким чином, говорячи сучасною мовою, консульства ХІХ століття поєднували функції власне консульських установ і торговельно-економічних місій. Саме у цей час за прикладом Франції європейські держави перейшли до практики призначання в інші країни професійних консулів, які повинні були мати або юридичну освіту, або ж скласти відповідні іспити з тим, щоб зі знанням справи представляти торговельні інтереси своєї країни. За рангом розрізняли генеральне консульство, якому в його окрузі підпорядковувалися консульства (відкривалися у важливих торговельних центрах), віце-консульства (відкривалися на менш важливих місцях) і консульські агентури, які очолювалися приватно уповноваженими особами без повноцінних консульських прав³.

Не стояла осторонь цих процесів і Габсбурзька монархія. Зокрема, для неї, як і для більшості країн Західної Європи, прелюдією до другої половини ХІХ століття стали революційні 1848–1849 роки. Саме у цей час, серед іншого, було здійснено реформування органів управління держави і запроваджено міністерства. Консульства з 1848 року підпорядковувалися міністерству торгівлі, промислів та публічних будівель, що ще раз підкреслювало їхню тісну прив'язку до відстоювання торгових інтересів підданих імперії. З 21 грудня 1848 року по 23 травня 1851 року керівником міністерства торгівлі був Карл Людвіг фон Брук, один з найвизначніших міністрів імператора Франца Йосифа І, який значною мірою визначав економічну політику імперії часів неоабсолютизму (1855–1860 рр. він обіймав посаду міністра фінансів). Ламаючи феодальні рештки на шляху до господарства, заснованого на ліберальній парадигмі «вільної гри сил» (*laissez-faire*), Брук прагнув до якнайтіснішого включення держави у міжнародні економічні процеси, підтримуючи і заохочуючи розширення міжнародної діяльності й австрійського капіталу. Для цього потрібно було знання умов економічної діяльності на тих чи інших зарубіжних ринках. Її мали надавати, насамперед, австрійські консульські установи, реформування яких під нові потреби Брук провів ще перебуваючи на посаді міністра торгівлі (так звана друга реформа консульської справи в Австрії від 4 серпня 1850 року). З тим, щоб отримана інформація від консулів була максимально доступною для зацікавлених осіб, Брук, використовуючи власний досвід часів своєї підприємницької діяльності у Триєсті, започатковує видання як окремими збірками, так і через урядові органи консульських повідомлень.

Після невдалої італійсько-австрійської війни в грудні 1859 року міністерство торгівлі, промислів та публічних будівель було ліквідовано, а консульські справи остаточно перейшли до міністерства

закордонних справ, яке у своїй діяльності тісно взаємодіяло з новоствореним на початку 1861 року міністерством торгівлі і народного господарства (з утворенням у 1867 році двоєдиної Австро-Угорської імперії для цислейтанської його частини було організовано міністерство торгівлі)⁴.

За урядування Брука на посаді міністра торгівлі були створені торгово-промислові палати як органи, що мали представляти торговельні та промислові інтереси визначеного, їм підвідомчого округу. Торгово-промислові палати (інші назви – комерційні палати, торговельні депутації, колегії купецьких старійшин), до їх появи в Австрії, мали вже певну традицію в Європі. Так, перша палата зорганізувалася ще 1650 року марсельськими купцями. Оцінивши вигоди від діяльності палат, французький уряд 1700–1701 років вже на державному рівні запроваджує багато таких інституцій. У часи Великої французької революції 1791 року їх скасували, однак за Наполеона у 1803 році знову поновили⁵. З Франції палати поширилися на інші країни, у тому числі завдяки діяльності самого Наполеона на завойованих територіях. Так, торгово-промислова палата у м. Трієсті була заснована за часів наполеонівського панування, а саме 19 жовтня 1811 року. Правда, вже 1 листопада 1814 року, тобто з відновленням австрійської влади, її діяльність було припинено⁶. Саме французький досвід та досвід палат Ломбардо-Венції, в т. ч. м. Трієста було взято за основу відомим австрійським урядником часів Франца II (I) (1792 – (1804) – 1835) Філіпом фон Шталем, який 1818 року підготував план запровадження палат у всій монархії. Проте потрібно було, щоб пройшло ще 30 років, перш ніж його план було покладено в основу «Тимчасового закону про заснування торгових палат», прийнятого 3 жовтня 1848 року, і ще два роки, коли вже за Брука 18 березня 1850 року прийняли остаточну версію цього закону (29 червня 1868 року було прийнято новий закон про торгово-промислові палати, який наділяв їх більшими правами та обов'язками⁷). Згідно з планами віденських урядовців передбачалося відкриття 60 палат на усій території монархії, включно з Ломбардією, Венецією й Угорщиною⁸.

Саме на основі бруківського закону у червні 1850 року у Чернівцях було засновано торгово-промислову палату щойно проголошеного герцогства Буковини. Її першими членами стали В. фон Альт (більшістю голосів його обрали першим президентом палати), М. Амстер, А. Чучава, К. Гретц, Г. Юстер, Ф. Кадор, К. Крігль, Л. фон Мікулі, А. Мікуліч та М. Цукер (останній був обраний віце-президентом)⁹.

Як і всі палати монархії, вона напряму підпорядковувалася міністерству торгівлі і через нього здійснювала інтервенції, які стосувалися інших міністерств. У той же час палата як за по-

середництва міністерства торгівлі, так і напряму взаємодіяла із закордонними представництвами Габсбурзької монархії, головню її консульськими установами. Матеріал, який надає можливість побачити діяльність останніх міститься, насамперед, у звітах та протоколах засідань палати. У третій чверті XIX століття вони регулярно публікувалися у віденському періодичному виданні «Austria», про яке детальніше мова піде нижче. Окрім того, сама палата протягом 1852–1854 рр. видавала «Wochenschrift der Bukowinaer Handels- und Gewerbekammer» («Тижневик Буковинської торгово-промислової палати»), який з 1853 року мав виходити кожного 15 числа як щомісячник¹⁰. Між 1851 і 1871 роками палатою було опубліковано три звіти, які вона направляла до міністерства торгівлі, а саме: звіт за 1851-й,¹¹ 1861-й¹² і за період між 1862 і 1871 роками.¹³ Окрім того, інформація про засідання палати починає розмішуватися спочатку у газеті «Bukowina. Landes- und Amts-Zeitung», що виходила між 1862 і 1867 роками та «Czernowitzer Zeitung», яка прийшла на зміну першій у 1868 році. Що ж до останньої чверті XIX ст., то, окрім публікацій в місцевій пресі палата започаткувала регулярну публікацію річних «Протоколів публічних засідань Буковинської торгово-промислової палати у Чернівцях» («Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer in Czernowitz») (у фондах наукової бібліотеки Чернівецького національного університету вони збереглися з 1876 року), які з 1892 року виходили вже під назвою «Звітів публічних засідань Буковинської торгово-промислової палати у Чернівцях» («Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer in Czernowitz»).

Джерельна цінність зазначених публікацій надзвичайно висока в тому числі, що стосується висвітлення практичної діяльності консульських установ монархії. Матеріал щодо останніх черпався з виступів членів палати, які передавали особисті враження чи підготовлені виступи про якість роботи консульських установ, звітів, повідомлень, донесень самих консулів та консульських агентів. Окрім того, палата друкувала розпорядження та повідомлення міністерств торгівлі та закордонних справ, які стосувалися тих чи інших сторін діяльності та взаємодії з закордонними установами монархії. Все це разом дозволяє скласти доволі непогане уявлення про діяльність консульських установ Дунайської імперії.

Мережа консульських установ Габсбурзької монархії другої половини XIX століття була досить розгалуженою і представлена від американського до африканського, австралійського та євразійського континентів. Зважаючи на географічне розташування Буковини її торгово-промислова палата найбільш тісно взаємодіяла з австрійськи-

ми (після 1867 року – австро-угорськими) консульськими установами, які розміщувалися в Російській імперії та Румунії. Структура консульських установ Габсбурзької монархії на середину 70-х років ХІХ століття у цих державах виглядала наступним чином. У Румунії діяло генеральне консульство у Бухаресті, якому підпорядковувалися консульство у Яссах, до округу якого належали віце-консульства у Романі, Ботушанах (останнє рішенням МЗС припинило свою діяльність 31 березня 1892 року) і Фольтіченах; консульство у Галаці з віце-консульством в Ізмаїлі; консульство в Бреїлі з віце-консульством у Фокшанах; а також віце-консульства у Джурджу, Турну-Северін, Плоештах та Крайовій.

У Російській імперії австрійсько-угорські консульства були представлені наступним чином: генконсульство у Санкт-Петербурзі; консульства у Ризі, Лібау (нині латвійське місто Лієпая), Ревелі (тобто в нинішній столиці Естонії – Таллінні); генконсульство у Москві; генконсульство у Варшаві; генконсульство в Одесі, якому підпорядковувалися віце-консульства у Бельцях, Керчі, Таганрозі, консульські агенції у Бердянську, Євпаторії, Маріуполі, Феодосії, Миколаєві, Новоселиці.

Саме у цих двох державах буковинські торговці та підприємці мали найбільший інтерес, підтримуючи тісні ділові стосунками зі своїми колегами з Бессарабії, Поділля та румунської Молдови.

Так, у Російській імперії буковинці у розглядуваний період найбільш тісно співпрацювали з віце-консульством у Бельцях, консульською агенцією у Новоселиці (обидві установи були відкриті австрійським урядом саме на прохання буковинської палати), які підпорядковувалися, як зазначалося, австрійському генеральному консульству в Одесі.

Щоправда, не завжди австрійській стороні вдавалося віднайти придатних осіб для виконання консульських обов'язків, і тоді консульські установи (мова не йде про генконсульства. – І. Ж.) існували лише на папері. Така ситуація склалася, наприклад, у другій половині 70-х років ХІХ століття у консульських установах Новоселиці та Бельц, Євпаторії та Феодосії. Але якщо дві останні для буковинців не відігравали особливої ролі, то відсутність консульських представників у перших двох відразу викликала нарікання буковинських ділових кіл. Був спрямований запит буковинської торгово-промислової палати до генконсульства в Одесі про те, хто нині представляє у Новоселиці та Бельцях інтереси австрійських підданих. Звітди надійшла коротка відповідь: «Нині ніхто; всі прохання та скарги спрямовуються до генконсульства в Одесі». Проте, буковинці знайшли вихід – всі установи краю, починаючи від буковинської крайової управи і закін-

чуючи судами, повітовими адміністраціями, карантинною установою, а також пересічними жителями, всі вони, при виникненні якихось ускладнень з російською стороною зверталися за посередництвом до кайзерівського німецького консульського агента у Новоселиці. Так, протягом восьми місяців 1878 року до нього надійшло від австрійських підданих 278 різноманітних звернень, що стосувалися паспортних питань, підтвердження підданства, карантинних справ, призову військовозобов'язаних, завіряння судових документів, примусового видворення переслідуваних судом осіб, захисту від відомчих зловживань, посередництва при ввезенні нових промислових виробів, звітів про епідемії худоби, довідок про торговий рух, які надавалися підприємцям, торговцям худобою і зерном тощо. Окрім того, майже щоденно до кайзерівського німецького консульського агента зверталися за порадами та допомогою ті з австрійських підданих, які перетинали російський кордон і в яких виникали, наприклад, ускладнення на митниці. Члени палати, піднімаючи це питання перед міністерством торгівлі, наголошували, що саме Австрія завдяки своєму природному розташуванню покликана відігравати у цьому регіоні провідну роль, а її консульські установи повинні відстоювати насамперед австрійські інтереси¹⁴.

З міністерства закордонних справ палаті надіслали відповідь про те, що з 1879 року тимчасово консульським представником від Австро-Угорщини у Новоселиці виступатиме тамтешній німецький консульський представник Георг Ратін. Посада віце-консула у Бельцях залишається не обійнятою, оскільки не віднайшли придатної особи. Що ж до відкриття австро-угорського консульства, яке б представляло інтереси австрійських підданих на Поділлі та в Бессарабії (про що теж клопотала палата), то МЗС з жалем повідомляло про відсутність коштів для цього¹⁵. Проте вже наступного, 1880 року, кошти віднайшлися і цар 6 лютого 1880 року прийняв рішення про відкриття консульства у Києві. Воно відбулося, як зазначалося у листі міністра торгівлі до палати, «зважаючи на її численні клопотання»¹⁶. Новостворену установу, до консульського округу якої ввійшли тодішня Київська та Волинська губернії Російської імперії і яка теж підпорядковувалася генконсульству в Одесі, очолив Johann Cingria, який до того був консулом у Пловдиві.

Одним із прикладів поточної взаємодії між консульськими установами та буковинською торгово-промисловою палатою можна вважати і випадок, який трапився з буковинськими лісоторговцями на початку вересня 1878 року. Тоді до палати звернувся ряд австрійських лісоторговців, з тим, що їх ліс віднесений повинні біля П'ятри вилували румунські підприємці і привласнили, незважаючи на те, що всі дерева були проштамповані. Президія

палати відразу ж направила телеграми до міністерства торгівлі і генконсульства у Бухаресті, а вже наступного дня з Галацу від австрійського консульства надійшла телеграма, згідно з якою права власності австрійських лісоторговців були відстояні. Як зауважив у зв'язку з цим член палати Барбер – «з гідною подиву швидкістю задіяна інтервенція заощадила вітчизняним торговцям тисячі гульденів»¹⁷. У цьому контексті слід також вказати, що на початку 40-х років XIX століття саме завдяки тісній взаємодії камеральних, крайових та консульських установ у Яссах та Галаці вдалося здійснити перші сплави буковинського лісу на експорт Золотою Бистрицею¹⁸. У другій половині XIX століття експорт і транзит буковинського лісу в Румунію водними шляхами був цілком налагоджений і займав вагоме місце в економіці краю, хоча поточні утруднення, подібні наведеному, у тій чи іншій формі поставали і потребували втручання консульських установ.

Взагалі ж перелік прикладів різноманітних проблем, які виникали при здійсненні торгових операцій і у випадку яких зверталися по допомогу до консульських установ (як-от проблема митного оформлення товарів на митній станції в Іцканах, що виникла з вини австрійських митних установ, яким не довели до відома інструкції, що вступили в силу з 1 липня 1876 року згідно з новою австро-румунською торговельною конвенцією¹⁹, незаконне, як на погляд австрійських буковинців, запровадження збирання мита в 1 франк при оформленні вагонів із зерном для імпорту з Румунії²⁰ тощо) можна продовжувати майже нескінченно. Однак нам хотілося б акцентувати увагу на іншому аспектові, а саме на тому, що консульські установи часто виступали закладами, які мали підтверджувати або спростовувати різноманітні чутки, які раз у раз виникали у середовищі торговців і які мали для них неабияке значення у разі підтвердження чи спростування. Так, неабияке занепокоєння буковинських ділових кіл викликали чутки про можливу заборону експорту зерна з Румунії та Російської імперії в умовах російсько-турецької війни 1877–1878 років – адже це могло завдати значної шкоди не лише торговцям, але й власникам гуралень, які, окрім винокуріння, займалися відгодівлею худоби, а також столиці держави Відню, куди довозили відгодовану худобу для продажу. Через те палата провела надзвичайне засідання, присвячене саме цим чуткам з тим, щоб спільними зусиллями вжити необхідних заходів, які могли б відстояти торгово-підприємницькі інтереси як Буковини, так і держави у цілому²¹.

Однак найбільш значимою для торговців була інформація, яку надавали консульські установи про умови іноземних ринків, їх своєрідність, товари, які там користувалися попитом, кредитоспроможність тих чи інших фірм, надійність тих

чи інших торговців тощо. Цю інформацію зацікавлені особи, окрім приватних джерел, могли отримувати через звернення до інформаційного бюро віденської торгово-промислової палати, через безпосереднє звернення до консульських співробітників, з консульських звітів та з безпосередніх повідомлень консульських установ.

Для отримання інформації про кредитоспроможні фірми з Балкан, Росії, Іспанії, закеанських країн та країн Сходу слід було звертатися до інформаційного бюро віденської торгово-промислової палати. Саме воно виступало центральною установою для таких довідок для усіх коронних земель Цислейтанії. І лише у виключних випадках спеціально акредитовані фірми та корпорації могли спрямовувати подібні запити безпосередньо до консульств.

Що ж до фірм Німеччини, Франції, Італії, Великобританії та інших країн, які не належали до сфери дії інформаційного бюро, то вважалося, що справжньої потреби у таких запитах, зважаючи на добре організовану систему інформації та купецького представництва у цих країнах, немає. Проте запити до консульств можна було все-таки спрямовувати тоді, коли приватно отриманої інформації було замало, або ж коли переслідувалася якась особлива мета²².

В усіх випадках, коли спрямовувалися прямі запити до консульств, листи слід були не тільки повністю франкувати (наклеїти марки), але й долучити до них повний поштовий збір (бажано в австрійських поштових марках) для зворотної відповіді. Якщо цього не робили, то запити залишалися без відповіді²³. Згідно з посадовими інструкціями відповіді на такі запити входили до позавідомчої діяльності консульських співробітників і не могли виступати приводом для ведення листування з іншими консульськими установами²⁴.

У міру ускладнення й поглиблення торгових відносин вдосконалювалася й інформаційна взаємодія консульських установ з зацікавленими сторонами в монархії. Так, внаслідок звернень ділових кіл монархії міністерство закордонних справ розіслало циркулярний указ від 11 липня 1883 року. Ним визначався порядок інформування австрійських та угорських підприємців про оголошення конкурсів і банкрутств іноземних фірм для запобігання можливих втрат з боку ділових кіл монархії. До цього указу подібні повідомлення залишалися на вільний розсуд консульських установ і надходили не регулярно й поодинокі. Нині ж, згідно з новим указом консульства повинні були, користуючись «найнадійнішими джерелами», довідуватися про можливе призупинення платежів. Якщо справа виглядала серйозно і могли постраждати певні австрійсько-угорські ділові кола чи кредитори, тоді в залежності від важливості і терміновості слід було спрямовувати

таку інформацію, письмово чи телеграфом, на ту торгово-промислову палату, яка найшвидше могла б попередити відповідних підприємців.

Визнавалося, що часто найдоцільнішою була передача таких відомостей безпосередньо палатам Відня чи Будапешту або ж обом установам одночасно.

Впорядковувалися й випадки, коли консульство знатиме від самих вітчизняних промисловців про те, що вони мають прямий контакт з проблемною фірмою. Тоді таких промисловців, за їх власний кошт, слід було попереджати безпосередньо й якнайшвидше.

Від консульств вимагалось все робити для того, щоб їх довірені особи подібні відомості їм надавали якнайшвидше.

Також консульства уповноважувалися вносити у службові рахунки видатки, які поставали з такої діяльності й які не покривалися безпосередньо зацікавленою стороною. Означені суми раз у півроку повинні були пред'являти у двох окремих розписах, – один для Австрії, інший для Угорщини для їх покриття за умови надання квитанцій²⁵.

Даний циркулярний наказ був розісланий не всім закордонним консульствам, а лише таким: а) Берліна й Лейпцига (Німеччини), б) Парижу і Марселя (Франції), в) Пірея, Сіроса, Патри й Корфу (Греції), г) Лондона, Кардіффа і Ліверпуля (Англії), д) Венеції, Генуї, Мілану (Італії), е) Амстердаму (Голландії), є) Константинополя, Адріанополя, Салоників, Моноастір, Пловдива, Софії, Русука, Відіна, Варни, Шкодері, Дурресі, Призрен, Яніни, Трапезунта, Смірни, Ханьї, Бейрута, Єрусалиму, Олександрії, Каїру, Порт-Саїду і Тунісу (Османської імперії), ж) Бухаресту, Джорджу, Турну-Северін, Плоєштів, Крайови, Тулчи, Суліни, Ясс, Роман, Ботушан, Галацу, Бреїли і Фокшан (Румунії), і, нарешті, з) Санкт-Петербурга, Москви, Одеси, Києва і Варшави²⁶. Даний перелік розсилки цікавий для нас тим, що вказує пункти і країни, з якими у Габсбурзької монархії, принаймні на початку 80-х років ХІХ століття, існували найтісніші торговельні стосунки.

З тим, щоб зробити інформацію про ринкові умови тих чи інших країн та їх регіонів доступнішою поширеною була практика публікації консульських звітів. Вони могли виходити окремими збірками, але частіш за все публікувалися у періодичних виданнях. В Австрії останнім слугувала щоденна газета міністерства торгівлі «Австрія. Щоденна газета торгівлі і промислів, публічного будівництва та транспортних засобів» («Austria. Tagblatt für Handel und Gewerbe, öffentliche Bauten und Verkehrsmittel»), заснована за ініціативи Карла фон Брука 1849 року відомим австрійським чиновником і вченим Карлом Чьорнігом. Сам К. Чьорніг очолював дане видання близько півроку, і з 1 листопада головним редактором став інший відомий вчений Густав Гьофкен. З 1856 року

газета була трансформована в тижневик – «Австрія. Тижневик народного господарства і статистики» («Austria. Wochenschrift für Volkswirtschaft und Statistik»), який з 1866 року, вже за нового редактора Лоренца Штайна, професора Віденського університету, виходив під назвою «Австрія. Архів консульської справи, народногосподарського законодавства та статистики» («Austria. Archiv für Konsularwesen, volkswirtschaftliche Gesetzgebung und Statistik»). До речі, і Густава Гьофкена, і Лоренца Штайна свого часу у 50-х роках ХІХ століття, на той час вже знаних вчених, до Відня з Німеччини запросив саме Карл фон Брук. З його ж ініціативи 1850 року з'явилося перше окреме видання «Повідомлень про торгівлю, промисли та шляхи сполучення» («Mittheilungen über Handel, Gewerbe und Verkehrsmittel»), яке видавалося на основі звітів, представлених до міністерства торгівлі. У такому виді воно проіснувало протягом 1850–1851 рр., а з 1852 року вже виходило як «Повідомлення зі статистики» («Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik»).

1873 року статистичний департамент міністерства торгівлі почав видавати окремими томами щоквартальні звіти про діяльність цього міністерства, так звані «Відомості про промисловість, торгівлю і рух» («Nachrichten über Industrie, Handel und Verkehr»). У рамках цього видання виходили також окремі томи, у яких публікувалися звіти консульських установ.

Однак на початок 80-х років ХІХ століття все голоснішими ставали нарікання на недостатню якість опублікованих австрійських консульських звітів, особливо у порівнянні з німецькими (віденська торгово-промислова палата навіть зробила вибірку з повідомлень німецьких консульських звітів і видала їх окремою збіркою під заголовком «Корисні поради для експорту» та розіслала її іншим палатам монархії), не говорячи вже про консульські звіти Англії («Reports from H. M. Consuls on the manufacture, commerce, etc. of their consular district») та Бельгії («Recueil consulaire»), які слугували як зразкові²⁷. Зважаючи на ці нарікання, міністр закордонних справ Австро-Угорщини барон Генріх фон Гаймерле взявся за реформування консульсько-статистичного бюро свого відомства з тим, щоб перетворити його на «справжній торгово-політичний інформаційний засіб»²⁸. У рамках цієї перебудови у 1897 році постало окреме видання МЗС Австро-Угорщини під назвою «Австро-угорська консульська кореспонденція» («Österreichisch-ungarische Consular-Correspondenz»), яке виходило тричі на тиждень. Першим редактором цього видання був Александер Дорн, а з 1899 року його очолив Фрідріх Ляйтер²⁹.

Втім, консульським чиновникам для того, щоб складати корисні для австрійської аудиторії звіти, слід було самим бути в курсі промислових і торговельних справ монархії. З цією метою,

міністерство торгівлі, зважаючи на ініціативу торгово-промислової палати м. Брюнн (Брно) у 1884 році зобов'язало палати монархії надавати певну кількість екземплярів їхніх звітів (у випадку буковинської палати – 5 шт.) прямо до МЗС. Останнє вже безкоштовно розсилало їх консульським установам. Для себе міністерство торгівлі від буковинської палати прохало 2 екземпляри звітів.

Правда, секретар торгово-промислової палати Буковини Макс Гьоніг, який обійняв цю посаду ще у 1877 році з власної ініціативи від початку своєї діяльності регулярно надсилав протоколи засідань палати ц. к. консульствам у Ботушанах, Галаці, Яссах, Бухаресті, Фольтічена та Одесі³⁰.

Ініціатива виходила і від самих консульських чиновників. Так, 1894 року в Гамбурзі було відкрите генеральне консульство Австро-Угорщини, консульський округ якого охоплював вільне місто Гамбург, пруську провінцію Шлезвіг-Гольштейн і частину пруської провінції Ганновер. Його новоспечений керівник звертався з листом-проханням до палати про те, щоб йому дали відповідь на наступні питання:

1. Які господарські зв'язки існують між Буковиною і консульським округом Гамбурга?
2. За якими статтями австро-угорського імпорту й експорту існує потреба у створенні нових зв'язків з боку підприємців і торговців Буковини і як цьому, на думку палати, могло б зарадити генконсульство?
3. Про які товари, купецькі заклади і взагалі, про які предмети бажаними були б звіти для палати з Гамбургу?

При цьому генконсул цілком справедливо зауважував, що «нормальна підготовка хороших консульських звітів залежить не лише від досвіду, старанності і почуття обов'язку консульського чиновника, але й від взаємодії та підтримки зацікавлених осіб»³¹.

Нарешті, консульські установи, відслідковуючи відповідну інформацію у своєму окрузі оперативно надсилали її тим з торгово-промислових палат, яких подібна інформація могла зацікавити. Для прикладу, генконсульство у Бухаресті переслало буковинській торгово-промисловій палаті у січні 1884 року номери румунської відомчої газети «Monitorul Oficial» від 16/28 грудня та 17/29 грудня 1883 року У першому з них містилися оголошення румунського військового міністерства щодо поставок матеріалів для армійської чинбарні у Букові, у другому – румунської державної монополії тютюну та солі щодо поставок багатьох товарів, що використовувалися у цій галузі.

Зважаючи на значні обсяги передбачуваних поставок консульство надсидало палаті обидва номери газети з проханням, щоб консульству повернули кошти у розмірі 45 крейцерів, які були ним витрачені на придбання цих номерів.

Палата прийняла рішення про поширення цієї інформації через місцеві газети з тим, щоб буковинські підприємці могли подати заявки на участь у передбачуваних поставках³².

Палата могла звертатися до консульств з проханнями про надання не тільки інформації, але й зразків продукції, певних товарів тощо. Так, ще на самому початку діяльності палати генеральні консульства Марселя і Смірни переслали насіння марени для вирощування його на Буковині, а секретар палати роздав його місцевим замовникам. Після того, як був вирощений перший врожай, його розіслали до нижньоавстрійського промислового товариства, празької і брнської торгових палат, підприємцям Ляйтенбергеру з Cosmanos і Зігмунду з Райхенбергера. За їхніми даними результати проб, проведених з буковинською мареною виявилися досить успішними. Доказом цього були надіслані зразки, зафарбовані буковинською мареною. З цього виходило, що вирощувати марену на Буковині було досить перспективно³³. Це навіть надихнуло тодішнього секретаря палати А. Микулича відправитися на промислову виставку в Дублін зі зразками місцевої марени і ворсянки³⁴.

Інший приклад, який вказує на те, що незважаючи на переважну взаємодію буковинців з консульськими установами монархії в Російській імперії та Румунії, вона підтримувала відповідні контакти з представництвами в інших державах. Так, 1899 року австро-угорське генконсульство у Гамбурзі переслало буковинській торгово-промисловій палаті перелік адвокатів, які діятимуть на його окрузі. Цей перелік було опубліковано у буковинських газетах³⁵.

Однак прямі контакти між палатою та консульськими установами переважали все-таки з тими, що розташовувалися у сусідніх державах – тобто Російській імперії та Румунії. Та ж інформація, яка могла бути корисною для буковинців і яка надходила з консульських установ інших держав, як правило, потрапляла до палати Буковини або ж через періодичні видання, де публікувалися консульські звіти, або ж через міністерство торгівлі. Саме до міністерства торгівлі через МЗС або ж безпосередньо надходили всі звіти та подання консульських установ монархії, які містили важливу торгово-політичну інформацію. Там ця інформація аналізувалася, а далі вже перерозподілялася палатам згідно з можливим для них практичним інтересом. Так, 1878 року буковинській торгово-промисловій палаті міністерством торгівлі доводилася інформація, яку воно отримало від генконсульства у Кельні. Згідно з нею у регіоні Рейн-Вестфалії спостерігалось значне зростання шкіряного виробництва на місцевих підприємствах. Як наслідок цього – зростання потреби у дубильній корі. Генконсульство, за рекомендацією кельнської Першої шкіряної лавки материка,

фірми В. Раутенштраух, вийшло на Августа Гунцінгера. Він був представником фірми «Шрöder, Шмідт і Комп. у Калькутті» і завдяки цьому був добре відомий серед фабрикантів шкіри Рейнської області та Вестфалії. А. Гунцінгер зголосився взятися за експорт дубильної кори і з австрійських володінь, тим більше що Рейнсько-Австрійське об'єднання залізниць затвердило фрахтові скидки для транспортування дубильної кори. Зважаючи на ці обставини генконсульство вважало, що австрійські експортери могли б віднайти хороший збут для своєї продукції.

Буковинська палата розглянула дану інформацію на своєму засіданні від 14 вересня 1878 року і постановила довести її до відома управління маєтностями Православного релігійного фонду та управління маєтностями Путила-Ясинів, які володіли значними лісовими багатствами і могли постачати дубильну кору³⁶.

На цьому ж засіданні палати була доведена до відома її членів й інша інформація, яка надійшла з міністерства торгівлі. Останнє звертало увагу членів палати на публікацію в «Austria» консульського звіту з Цюриха про австрійський експорт до Швейцарії. З цієї кореспонденції, на думку міністерства торгівлі, для палати цікавим було б те, що зерно, горілка і спирт є важливими статтями ввозу до Швейцарії, а саме цю продукцію Буковина з успіхом збувала за кордоном³⁷.

Міністерство торгівлі вважало за потрібне доводити до відома палати й інформацію, яка носила соціальний характер. Так, консульські установи у Бельгії, насамперед консульство у м. Лютїх, у своїх звітах за 1878 рік до МЗС нарікали на постійний приток робітників з Австрії до Бельгії. У цей час в Бельгії панувала промислова криза і відповідно велика кількість місцевих працівників була безробітною. Зважаючи на це австрійським найманцям, які прибували туди зі своїми сім'ями, у більшості своїй без знання мови і достатніх коштів, було справді непереливки. Через те вони зверталися до місцевих австро-угорських консульських установ з проханням про підтримку та сприяння поверненню на батьківщину. Консульства просили, щоб тих з ремісників, які не мають достатніх коштів, відговорювати шукати роботу у такій густонаселеній країні, як Бельгія.

Зважаючи на ці обставини міністр торгівлі звернувся до міністерства внутрішніх справ з проханням через відповідні крайові політичні органи провести роз'яснювальну роботу серед тих прошарків населення, які шукатимуть роботу за кордоном. Міністр торгівлі запрошував також і палати вжити заходів, щоб за можливості призупинити чи обмежити приток австрійських робітників до Бельгії³⁸. Правда, палата обмежилася лише прийняттям до відома цієї інформації зважаючи швидше за все на те, що з Буковини не спостерігалось якогось значного відтоку робітників саме до Бельгії.

Втім, найбільш важливим питанням у стосунках прикордонних з Російською імперією та Румунією австрійських провінцій і Буковини у тому числі було питання полегшення перетину кордону у ділових справах та ставлення до євреїв. Найбільш жорсткі паспортно-візові вимоги були у Росії. З одного боку, таким чином російська влада ще з часів Миколи I (1825–1855 роки) намагалася обмежити проникнення «європейської революційної зарази» на свою територію. З іншого – упередженим ставленням до євреїв, які в самій імперії були обмежені сумнозвісною «чертою оседлости». Зважаючи на те, що абсолютна більшість торговців, які з Галичини та Буковини прибували до російських Волині, Поділля та Бессарабії були євреями, зрозуміло, що на їх пересування накладалися обтяжливі адміністративні умови. Так, після того, як австрійський підданий отримував паспорт і візу на перетин російського кордону, вже на російській території він повинен був отримати ще картку перебування (Aufenthaltskarte), яка постійно видавалася лише на декілька днів і яку, таким чином, слід було постійно поновлювати. Зрозуміло, що це сильно гальмувало мобільність австрійських торговців³⁹.

До того ж, російські генерал-губернатори могли запроваджувати власні правила перебування на території підпорядкованої губернії. Подібне трапилося, наприклад, у Бессарабії, коли місцевий військовий губернатор генерал-лейтенанта Fonton de Werrajon наприкінці 1858 року видав розпорядження про те, що всі іноземці, які прибувають зі своїми національними паспортами до Бессарабії, для клопотання про отримання російських паспортів як для повернення чи подальшої подорожі, так і перебування у цій провінції повинні звертатися особисто до нього у Кишинів. Подібне розпорядження розцінювалося всіма як таке, що мало різницю від прямої заборони на в'їзд. Завдяки дієвим заходам австрійського консульського віце-консула у Бельцях вдалося владнати ряд непорозумінь, які виникли при цьому. Найважливіше, що завдяки його старанням генерал-губернатор видав нове розпорядження, згідно з яким австрійським підданим, що прибували до Бессарабії у торгових справах, дозволялося безперешкодно знаходитися там. Хоча для інших австрійських підданих, які прибували до цієї провінції не у ділових справах, залишалось у силі старе розпорядження⁴⁰.

Подібні утруднення у прикордонному і торговому русі з Російською імперією ставали предметом частих обговорень на засіданнях буковинської торгово-промислової палати, яка висувала свої пропозиції щодо їх подолання, зокрема, і через вдосконалення російської та австрійської консульських служб⁴¹.

Втім потреба часу підштовхувала російський уряд до пом'якшення паспортно-візового режиму. У лютому 1865 року уряд Олександра II (1855–1881 роки) скасував постанову про обов'язкове придбання картки перебування, на що найбільше нарікали австрійські торговці. Були зроблені також певні полегшення для виїзду за кордон і для російських підданих⁴². А вже непоширення зарази вбачали не тільки у забороні чи обмеженні в'їзду та пересування іноземців, але й в обмеженні виїзду та пересування власних підданих, що завжди було типовим для авторитарно-деспотичних режимів. Ще у 1854 році російський міністр державного майна піднімав клопотання перед урядом про дозвіл видачі паспортів подільським дворянам без сплати мита для ділових поїздок до австрійської Галичини. А вже для того, щоб отримати такий паспорт, слід було заплатити 500 карбованців сріблом, тобто дуже значно суму як на той час лише для одноразової поїздки. Як наслідок, вся подільська торгівля зерном трималася виключно у руках євреїв, які подібних обмежень не мали, в той час, як, за словами міністра, «народ християнський не может извлекать никакой пользы» від неї саме через адміністративні обмеження у пересуванні⁴³.

У будь-якому разі буковинці, особливо ті з них, які займалися закупкою рогатої худоби і сирих продуктів у різних населених пунктах малими партіями і в малій кількості для подальшого продажу в Австрії радо сприйняли інформацію про дозвіл на безперешкодне пересування прикордонними російськими провінціями⁴⁴. Надалі росіяни практично не відмовляли у видачі віз єврейським торговцям з Австрії. Однак лише великим торговцям, банкірам тощо вида-

валися візи для безперешкодного пересування територією Російської імперії, для інших категорій – завжди з обмеженням «дійсно тільки для тих населених пунктів, де євреям дозволено перебування». Поблажливість до першої категорії пояснювалася фіскальними міркуваннями – великі партії товарів давали хороші митні збори⁴⁵. Ті поодинокі випадки у 80–90-х роках XIX століття, коли єврейським купцям з Австрії відмовляли у видачі російських віз можна було владнати лише на рівні австро-угорського посольства у Санкт-Петербурзі, і то не завжди⁴⁶. Австрійській стороні не вдалося також внести у текст угоди з Російською імперією положення про безперешкодну видачу віз австрійським підданим іудейської конфесії, про що клопотала і буковинська торгово-промислова палата⁴⁷. Втім, кінець XIX – початок XX століття був позначений доволі сприятливим для буковинських торговців паспортно-візовим режимом в межах Російської імперії, а можливі утруднення при цьому доволі швидко вирішувалися обома сторонами⁴⁸.

Візовий режим з Румунією не був досить обтяжливим, однак щодо євреїв у самій країні були наявними сильні антисемітські настрої. Це призводило і до актів насилля щодо них, що непокоїло палату Буковини, зважаючи на те, що переважна більшість торговців, які займалися торгівлею з Румунією були євреями⁴⁹.

Таким чином, матеріали засідань торгово-промислової палати Буковини засвідчують, що у діяльності консульських установ Габсбурзької монархії існувала тісна, і головне, плідна взаємодія з торгово-промисловими палатами імперії. Це дозволяло як відстоювати інтереси австрійських торговців та підприємців, так і надавати їм оперативну й корисну бізнесову інформацію.

ПОСИЛАННЯ

(Endnotes)

- ¹ Большая энциклопедия. Словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания / Под ред. С. Н. Южакова. – С-Пб.: «Просвещение», б. г. – Т. 11. Киты – Ландана. – С. 291.
- ² Энциклопедический словарь / Под ред. Арсеньева К. К. и Петрушевского Ф. Ф. – С-Пб.: Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А., 1895. – Т. XVI: Конкорд – Коялович. – С. 90–98.
- ³ Там само; Meyers Konversations-Lexikon. Ein Nachschlagewerk des allgemeinen Wissens. – 5. Auflage. – Leipzig-Wien: Bibliographisches Institut, 1897. – 10. Bd.: Kaustik bis Langenau. – S. 502–503.
- ⁴ Malfatti di Monte Tretto J., von. Handbuch des österreichisch-ungarischen Konsularwesens, nebst einem Anhang. – Wien, 1904. – 1. Bd. – S. 6–7; Die Habsburgermonarchie 1848–1918. Bd. II. Verwaltung und Rechtswesen. – Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1975. – S. 139–140, 171.
- ⁵ Meyers Konversations-Lexikon. – 5. Auflage. – Leipzig-Wien: Bibliographisches Institut, 1897. – 8. Bd.: Großkreuz bis Hübbe. – S. 300.
- ⁶ Handels-, Industrie-, Handwerks- und Landwirtschaftskammer Triest. Seit über zwei Jahrhunderten im Dienst der Wirtschaft // <http://www.ts.camcom.it/deutsch/storia.htm> 17.02.2008
- ⁷ Nachrichten über Industrie, Handel und Verkehr aus dem Statistischen Departement im K. K. Handels-Ministerium. – Wien, 1876. – VIII. Band. – III. Heft. – S. 15–16.
- ⁸ Benedikt H. Die wirtschaftliche Entwicklung in der Franz-Joseph-Zeit. – Wien: Herold, 1958. – S. 27–28.
- ⁹ Bucovina. Gazeta romaneasca pentru Politică, Religie și Literatură. – 1850. – Anul III. – 26 Juniu.
- ¹⁰ Austria. – 1853. – 14. Jann. – Nr. 11. – S. 84.

- ¹¹ Haupt-Bericht der Handels- und Gewerbekammer für das Herzogthum Bukowina an das hohe k. k. Ministerium für Handel, Gewerbe und öffentliche Bauten über die Verhältnisse des Handels, der Industrie und Verkehrsmittel, im Zusammenhange mit der Handels- und Gewerbestatistik des Kammerbezirkes für das Jahr 1851. – Zweite Auflage. – Czernowitz, 1862. – 114 S.
- ¹² Hauptbericht der Handels- und Gewerbekammer für das Herzogthum Bukovina nebst der Topographisch-statistischen Darstellung des Kammerbezirkes mit Schluss des Jahres 1861. – Czernowitz, 1862. – 285 S.
- ¹³ Hauptbericht und Statistik über das Herzogthum Bukowina für die Periode vom Jahre 1862-1871. – Lemberg, 1872. – 422 S.
- ¹⁴ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Juli-Dezember 1878. – Czernowitz, 1878. – S. 51–55.
- ¹⁵ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1879. – Czernowitz, 1879. – S. 68.
- ¹⁶ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1880. – Czernowitz, 1880. – S. 48.
- ¹⁷ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Juli-Dezember 1878. – S. 26–27.
- ¹⁸ Дет. див.: Жалоба І. В. Інфраструктурна політика австрійського уряду на північному сході монархії в останній чверті XVIII – 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення). – Чернівці: Книги – XXI, 2004. – С. 115, 161–162.
- ¹⁹ Protokoll der Plenarsitzung der Bukowinaer Handels- und Gewerbekammer vom 1. Juli 1876. – Czernowitz, 1876. – S. 2, 5–6.
- ²⁰ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1882. – Czernowitz, 1882. – S. 127–130.
- ²¹ Protokoll der außerordentlichen Sitzung der Bukowinaer Handels- und Gewerbekammer vom 8. Mai 1877. – Czernowitz, 1877. – S. 1–3; Protokoll der Plenarsitzung der Bukowinaer Handels- und Gewerbekammer vom 2. Juni 1877. – Czernowitz, 1877. – S. 3.
- ²² Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1886. – Czernowitz, 1886. – S. 90.
- ²³ Ibid. – S. 91.
- ²⁴ Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1895. – Czernowitz, 1895. – S. 147.
- ²⁵ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1883. – Czernowitz, 1883. – S. 126–128.
- ²⁶ Ibid. – S. 126–127.
- ²⁷ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1881. – Czernowitz, 1881. – S. 76–78.
- ²⁸ Ibid. – S. 78.
- ²⁹ Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer in Czernowitz. Jänner-Dezember 1897. – Czernowitz, 1897. – S. 125; Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1899. – Czernowitz, 1899. – S. 66.
- ³⁰ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Oktober 1884 (Auflösung der Kammer). – Czernowitz, 1884. – S. 4–5.
- ³¹ Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1894. – Czernowitz, 1894. – S. 62–63.
- ³² Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Oktober 1884 (Auflösung der Kammer). – S. 12.
- ³³ Austria. Tagblatt für Handel und Gewerbe, öffentliche Bauten und Verkehrsmittel. – 1853. – 11. Juni. – Nr. 132. – S. 1051.
- ³⁴ Ibid. – 1. Febr. – Nr. 26. – S. 205.
- ³⁵ Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1899. – S. 142.
- ³⁶ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Juli-Dezember 1878. – S. 21.
- ³⁷ Ibid. – S. 23.
- ³⁸ Ibid. – S. 21.
- ³⁹ Bukowina. – 1865. – 31. März.
- ⁴⁰ Austria. Wochenschrift für Volkswirtschaft und Statistik. – 1859. – 3. Bd. – S. 617.
- ⁴¹ Bukowina. – 1864. – 30. Nov.
- ⁴² Bukowina. – 1865. – 31. März.
- ⁴³ ЦДІА України у м. Києві, ф. 442, оп. 804, спр. 474, арк. 2–2 зв.
- ⁴⁴ Bukowina. – 1865. – 31. März.
- ⁴⁵ Protokolle über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezem-

ber 1886. – Czernowitz, 1886. – S. 192–193.

⁴⁶ Ibid. – S. 192–193.

⁴⁷ Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1894. – Czernowitz, 1894. – S. 12; Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer. Jänner-Dezember 1895. – Czernowitz, 1895. – S. 69.

⁴⁸ Berichte über die öffentlichen Sitzungen der Bukowiner Handels- und Gewerbekammer in Czernowitz im Jahre 1913. – Czernowitz, 1913. – S. 58–59.

⁴⁹ Hauptbericht und Statistik über das Herzogthum Bukowina für die Periode vom Jahre 1862-1871. – Lemberg, 1872. – S. 18–19.

Zaloba I. V. Activity of the Consular Offices of the Habsburg Monarchy in the Second Half of the XIXth Century (based on the materials of the Bukovina Chamber of Commerce meeting) / Institute of International Relations, National Aviation University.

The article is about the activities of consular offices of the Habsburg monarchy in the second half of the nineteenth century which is based on material contained in the records and reports of the Bukovina Chamber of Commerce meeting. The main emphasis is placed on activities of the imperial consular offices in the Russian Empire and Romania with which Bukovina traders kept very close relations. In particular, the structure of consulates in these countries the organization of information and cooperation between the consular offices and Chambers of Commerce of the monarchy are covered in this article. There are examples of current issues that had to be decided by consular representatives in the course of their work, such as passport and visa mode, sending samples of products, assistance for nationals of the monarchy and so on.

Key words: Austria-Hungary, the Habsburg monarchy, the Russian Empire, Romania, Bukovina, consular offices, trade and industry chambers.

Жалоба И. В. Деятельность консульских учреждений Габсбургской монархии во второй половине XIX века (по материалам заседаний Буковинской торгово-промышленной палаты) / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

В статье речь идет о деятельности консульских учреждений Габсбургской монархии второй половины XIX в., которая рассматривается на основе материалов, содержащихся в протоколах и отчетах заседаний Буковинской торгово-промышленной палаты. Главный акцент сделан на деятельности имперских консульских учреждений в Российской империи и Румынии, с которыми буковинские торговцы поддерживали самые тесные отношения. В частности, рассматривается структура консульств в этих странах, организация информирования и взаимодействия между консульскими учреждениями и торгово-промышленными палатами монархии. Приводятся примеры текущих вопросов, которые приходилось решать консульским представителям в ходе их работы, например паспортно-визового режима, послание образцов товаров, предоставления помощи подданным монархии, и тому подобное. Ключевые слова: Австро-Венгрия, Габсбургская монархия, Российская империя, Румыния, Буковина, консульские учреждения, торгово-промышленные палаты.

Стаття надійшла до редколегії 25.09.2009

Прийнята до друку 12.10.2009